

ΣΧΕΣΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Εἶναι ἀπό τίς ἐλάχιστες φορές πού ἡ ἐξέταση ἑνός θέματος ὑπονομεύεται ἀπό τὴν πρώτη γραφή. Διότι, ἡ ἐξέταση τῶν σχέσεων ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας προϋποθέτει δύο μέρη πού ἀντιτίθενται ἢ διαλεκτικῶς τίθενται, καὶ ὄχι δύο μέρη πού ἀλληλοσυμπληρώνονται καὶ ἀλληλοπεριχωροῦνται. Ὅταν μάλιστα ἡ σχέση ἀφορᾷ στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, τότε ἡ ἐξέταση τίθεται ἐπιπλέον «ἀν-ιστορικά» καὶ «ἀντι-παραδοσιακά», συνεπεία παράβλεψης τῶν θεολογικῶν καὶ κοινωνικῶν διαστάσεων τοῦ θέματος. Ἡ ἀντιδιαστολή προαπαιτεῖ κοινωνία χωρὶς ἐκκλησία καὶ –τό ὀδυνηρότερο– ἐκκλησία χωρὶς τὴν κοινωνία. Ἡ θεώρηση αὐτή, συνεπεία δυτικῶν ἐπιρροῶν καὶ ἐκκοσμικευμένου πνεύματος, ἀφορᾷ ταύτιση κοινωνίας μὲ τοὺς πολιτικούς θεσμούς καὶ ταύτιση τῆς ἐκκλησίας μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς, ἀντίστοιχα.

Ἡ θεώρηση αὐτή, συνεπεία θεολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ἀβλεψιῶν, θέτει τὴν ἐκκλησία σὲ ἐναλλασσόμενο ρόλο συμμάχου καὶ ἀντιπάλου τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἐξελίξεων. Μέρος τῆς κοινωνίας θέλει τὴν ἐκκλησία ἀκόλουθο τῆς ἐξέλιξης, καλώντας τὴν νὰ συσχηματιστεῖ μὲ τὴ σύγχρονη κοινωνικὴ «πραγματικότητα» ἢ «ἠθική». Ἡ νεολαία κυρίως ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία νὰ κατανοήσει ὅτι «ὁ κόσμος προχωρᾷ» καὶ οἱ ἐποχὲς ἀλλάζουν. Γιά τοὺς λόγους αὐτούς, θὰ πρέπει νὰ μετασχηματίσει ἐντολές καὶ ἀπαγορεύσεις! Ἐνα ἄλλο μέρος ψέγει τὴν ἐκκλησία γιατί δέν ὀρθώνει ἀνάστημα καὶ ἀνάχωμα στὶς ἐξελίξεις. Μεγαλύτερης ἡλικίας διαμαρτύρονται γιατί ἡ ἐκκλησία σιωπᾷ καὶ δέν ἀγωνίζεται νὰ προστατεύσει τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὴν ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ ταυτότητα τοῦ λαοῦ μπροστὰ στὴν ἐπίθεση τῆς καινούργιας παγκόσμιας τάξης. Γίνεται φανερό ὅτι ὁ ρόλος τῆς ἐκκλησίας μέσα στὴ σύγχρονη κοινωνία εἶναι θέμα ἀμφιλεγόμενο. Στὸ πλαίσιο δὲ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι ἀκόμη πιὸ ἔντονο. Ὁ λόγος εἶναι προφανής. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία βρίσκεται σὲ μὰ διασταύρωση, τόσο γεωπολιτικὴ, ὅσο καὶ ἐπιλογῶν. Οἱ ἀλλα-

γές πού συντελέστηκαν και συντελούνται τά τελευταία χρόνια είναι τέλος και αρχή πολλών πραγμάτων. Η τεχνολογική πρόοδος, ή παγκοσμιοποίηση, ή πολυπολιτισμικότητα, τό προσφυγικό-μεταναστευτικό, ή τάση γιά άπο-θρησκευοποίηση επηρεάζουν όχι μόνο τίν πολιτική, αλλά και τίν κοινωνική και θρησκευτική ζωή των πολιτών τής χώρας, ήμεδαπής και άλλοδαπής προέλευσης.

Οί παραπάνω ραγδαίες εξελίξεις δέν επέτρεψαν στην έκκλησία τίν ανάπτυξη προβληματισμών γύρω από τό θέμα των σχέσεων έκκλησίας και κοινωνίας στην Ελλάδα σήμερα, αλλά και του ρόλου της στην ελληνική κοινωνία. Η έκκλησία βρέθηκε σε ένα καινούργιο περιβάλλον, όπου άρχισε βαθμιαία νά αποκτά νέες δυνατότητες, αλλά ήταν και άπροετοίμαστη νά αντιμετώπισει τή νέα αυτή κατάσταση. Δέν φαίνεται ότι έχει επεξεργαστεί μέχρι σήμερα μιά σαφή πολιτική, οικονομική και κοινωνική θεώρηση του σύγχρονου κόσμου και των προβλημάτων του.

Προϋπόθεση γιά νά συνεχίσουμε είναι κάποιες παραδοχές:

Παραδοχή πρώτη. Έκκλησία δέν είναι μόνο οί κληρικοί, αλλά τό σύνολο των πιστών στον Ίδρυτή της, στά μυστήρια και στην παράδοσή της. Η θεσμική αντίληψη τής Έκκλησίας ενισχύει τόν κληρικαλισμό και περιορίζει τόν πιστό σε ένα παθητικό ρόλο εντός και εκτός των ιερών ναών. Τόσο ο κληρικαλισμός όσο και ή ιδιωτικοποίηση τής πίστης, ενισχύουν τίν αντίληψη ότι ή θρησκευτική ζωή είναι τό περιορισμένο μέρος τής ευρύτερης κοινωνικής ζωής. Ο πιστός εξέρχεται του κοινωνικού ρόλου του και εισέρχεται στον έκκλησιαστικό, όπως εισέρχεται στον Ναό, μέ άποτέλεσμα νά διαιρείται τό «κοινωνικό όλο» και ή έκκλησία νά είναι μιά από τίς σφαίρες κοινωνικής επιρροής.

Παραδοχή δεύτερη. Η Έκκλησία δέν έτεροκαθορίζεται. Αυτό σημαίνει ότι δέν εξαρτάται από τή σχέση της μέ τό κράτος ή τίν εκάστοτε πολιτική έξουσία. Η συμπεριφορά του κράτους δέν αλλάζει τίν οντότητα τής Έκκλησίας. Η ταυτότητα τής Έκκλησίας ως θεανθρώπινου οργανισμού δέν καθορίζεται από τόν ρόλο πού του παραχωρεί ή Πολιτεία, αλλά ούτε και ή κοινωνία.

Παραδοχή τρίτη. Η κοινωνία – μυστηριακό σώμα τής Έκκλησίας είναι σε διαλεκτική σχέση, συχνά σε αντιπαράθεση, από τίν υπόλοιπη κοινωνία. Η κοινωνία τής Έκκλησίας σε κάθε περίπτωση δέν εξαρτάται ή καθορίζεται από τίς επιλογές του κόσμου. Η προέλευση και σύστασή της σχετικοποιεί όλους τους υπόλοιπους θεσμούς και δεσμούς. Αυτό δέν σημαίνει ότι ή Έκκλησία άδιαφορεί γιά τά περί του κόσμου, αλλά ότι «κινείται» ανάμεσα στην άπόφαση και κατάφασή του.

Οί παραδοχές αυτές όμως δέν άναιρούν τίν άποδοχή τής σημερινής ιδιαί-

τερης πραγματικότητας που προαναφέρθηκε. Τά μέλη της κοινωνίας της Έκκλησίας έπηρεάζονται περισσότερο από έξωεκκλησιαστικούς κοινωνικούς παράγοντες και καθορίζουν τό κοσμοείδωλό τους. Η σταδιακή έκκοσμίκευση της κοινωνικής ζωής είναι μιά διαπίστωση. Η εκκλησιαστική ζωή περιορίζεται μέχρι τό προαύλιο του Ίερου Ναού. Πολλοί επιλέγουν τί θρησκευτική από τήν εκκλησιαστική ζωή.

Προφανώς, δέν είναι υπόθεση ενός προσώπου, πόσο μάλλον του γράφοντος, νά υποδείξει λύσεις-άπαντήσεις στά μεγάλα ζητήματα που άφορούν στή σχέση κοινωνίας και εκκλησίας. Άπαντήσεις μπορούν νά δοθούν μόνο από συλλογικές προσπάθειες και συμπεράσματα που θά εξαχθούν ύστερα από μακροχρόνια έμπειρία. Η εκκλησία στήν Ελλάδα βρίσκεται μπροστά σε μεγάλες ευθύνες και έρωτήματα, και καλείται σήμερα νά έπεξεργασθεί τίς κατάλληλες άπαντήσεις. Η ολοκληρωτική άρνηση της σημερινής πραγματικότητας δέν είναι ή ένδεδειγμένη επιλογή. Η Όρθόδοξη Έκκλησία όφείλει νά ξετάσει δημιουργικά και στό πνεύμα της παράδοσής της όλες τίς πλευρές του σύγχρονου πολιτισμού, αλλά τήν ιστορία και τήν ταυτότητά της. Νά αναγνωρίσει αυτά που συμφωνούν μέ τό όρθόδοξο πνεύμα και τήν μυστηριακή ζωή, χωρίς διακρίσεις προέλευσης, και αυτά που είναι αντίθετα μέ τό Πνεύμα του Χριστού νά τά επικρίνει μέ επιχειρήματα. Η άποστολή της Έκκλησίας δέν σταματά έδώ. Ό άληθινός σκοπός της είναι νά βρει τήν παραδοσιακή της δυναμική. Νά είναι μιά διαρκής μαρτυρία μέ έναν σύγχρονο τρόπο του άναστηθέντος Χριστού και νά άπαντά δημιουργικά στίς προκλήσεις των καιρών και της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.

Όσο ή εκκλησία δέν λέει τήν αλήθειά της, όσο στηρίζει τήν έξουσία και στηρίζεται σ' αυτή, όσο δέν ύπηρετεί τήν αγάπη και δέν είναι εκεί σαν μιά άνοιχτή άγκαλιά, θά είναι μακριά από τόν Χριστό και τήν κοινωνία. Όσο ή εκκλησία άσκει πολιτική και όσο ύποκρίνεται, δέν παίζει τόν ρόλο της. Χρειάζονται τομές, υπέρβαση, άν θέλει πραγματικά νά ύπηρετήσει τόν άνθρωπο.

Υ.Γ. Η διαφορετική γραφή του πρώτου γράμματος της λέξης *εκκλησία* δέν όφείλεται σε άβλεψία.